



Dr. Rudolf Steiner  
**Dějiny lidí ve světle duchovního bádání**  
(*Menschengeschichte im Lichte der Geistesforschung*)

Šestnáct přednášek přednesených v Berlíně  
mezi 19. říjnem 1911 a 28. březnem 1912

***Smysl proroctví***  
(*Der Sinn des Prophetentums*)

3. přednáška  
Berlín 9. listopadu 1911

GA 61

## SMYSL PROROCTVÍ

Je zajisté správné, co Shakespeare vkládá do ústředné ze svých nejslavnějších postav a co je v němčině obyčejně reprodukováno slovy: Je více věcí na nebi a na zemi, než se vám s vaší školní moudrostí zdá. Ovšem je zajisté také neméně správné, co velký německý humorista Lichtenberg jaksi v odpověď na to vyjádřil slovy: Je mnoho věcí ve školní moudrosti, které nelze nalézt ani na nebi ani na zemi! Oba výroky vrhají do jisté míry světlo na způsob jednání, kterým s mnohými záležitostmi zacházíme právě v naší současnosti, pokud jde o to, o čem zde v těchto přednáškách bude řeč. Jedná-li se o tematiku, jako je ta dnešní, musíme ovšem říci: Ještě více než vůči ostatním odvětvím nadmyslového bádání, více než vůči ostatním odvětvím duchovní vědy je naprosto pochopitelné, že vůči takovému tématu široké kruhy, obzvláště vážné, přísné vědy, takové věci popírají. Když totiž už pro ostatní odvětví, nebo alespoň pro četná odvětví duchovní vědy je těžké stanovit hranici mezi tím, co je čestné, vážné bádání a co je šarlatánství nebo možná ještě něco horšího, tak musíme říci: Všude tam, kde je nadmyslové bádání v nějakém vztahu k lidskému egoismu, začínají ovšem nebezpečné stránky tohoto bádání. - A na kterých úsecích vyššího poznání by tomu tak mohlo být než u všeho, co je obsaženo v tématu proroctví, jak se vyskytovalo v různých dobách. Vždyť přece všechno, co je označováno slovem proroctví, bezprostředně souvisí s rozšířenou - ovšem pochopitelnou - vlastností lidí: s lidskou dychtivostí proniknout temnotu budoucnosti, vědět něco o tom, co je člověku na jeho příští životní cestě přisouzeno.

Zájem o proroctví nesouvisí jen s nějakou zvědavostí, ale se zvědavostí, která se týká nejintimnějších a nejhlubších stránek lidské duše. Žádný div proto, že v naší době věda, která chce vážně přicházet v úvahu, nechce nic vědět o podobných věcech, když v průběhu lidského vývoje byly získány tak špatné zkušenosti s uspokojováním všech vědeckých tužeb, jež tak hluboce souvisejí se zájmy lidské duše. Jen se přece zdá, jako kdyby naše doba už nemohla jinak, než se alespoň těmito věcmi opět zabývat, jako s mnohým, o čem jsme mluvili v předešlých přednáškách a v budoucnosti ještě budeme mluvit. Vždyť přece, jak mnozí z vás vědí, napsal historik Kemmerich knihu o „proroctví“, v níž neusiluje o nic jiného než soustředit všechno, co se určitým způsobem dá dějinně doložit na skutečnostech, které poukazují na to, že určité příběhy o tom nebo onom člověku se předem věděly, nebo byly předpověděny. Dotyčný historik se dokonce cítí nucen pronést výrok, že v dějinném vývoji je stěží nějaká významná událost, která by nebyla někdy

předpovězena, předem vycítěna, předem vymyšlena a také předem zvěstována. Lidé neslyší dnes rádi taková tvrzení. Avšak nakonec se jim v těch hranicích, v nichž se dějiny zmocňují věcí, nebudeme moci už vyhnout, když se stejně tak záležitosti minulosti jako záležitosti současnosti budou moci doložit jasnými vnějšími doklady.

Ne vždy byla oblast, o níž dnes chceme začít hovořit, tak málo vážená jako v naší době. Ne vždy byla odkázána na tak pochybné kruhy lidského snažení jako v naší době. Stačí jen, abychom se vrátili několik století zpět a shledáme, že například v šestnáctém století byla v tehdejších prorockých snahách zastoupena učenost udávající naprosto vynikající tón. Podívejme se jen na jednoho z největších duchů přírodovědeckého bádání všech dob v odpovídajícím spojení s osobností, jejíž sklon k pojetí života, jež se staví do služeb proroctví, je známý. Podívejme se na Keplera, velkého přírodovědce, ve spojení se jménem Valdštejn, jehož osobnost tolik zajímala Schillera hlavně proto, že založil svůj život na světle prorocké moudrosti. Ten druh proroctví, s nímž se setkáváme v době Keplerově a s nímž se setkáváme před několika stoletími všude v Evropě, že se jím zaměstnávají osvícení, vědecky významní duchové, souvisí se způsobem, jak tenkrát lidé posuzovali souvislost hvězdného světa, pohyb souhvězdí a postavení souhvězdí vzhledem k lidskému životu. Tehdejší prorokování v podstatě souviselo s astrologií. Stačí jen vyslovit toto slovo, aby bylo jasné, že v širších kruzích i dnes ještě žije povědomí o tom, jak se přemýšlí o souvislosti mezi budoucími událostmi jednotlivého lidského života nebo také života národů a mezi pohybem hvězd. Ale nikdy nebylo pokládáno to, co se nazývá prorocké poznání nebo prorocké umění, za tak bezprostředně související s pozorováním pohybu a konstelací hvězd jako v dobách Keplerových.

Vrátíme-li se do řecké doby, vidíme ovšem, že existovalo prorocké umění, které, jak asi víte, z větší části provozovaly prorokyně. Prorocké umění se provádělo tak, že člověk byl vystaven určitým zážitkům, například zážitkům askeze, nebo také takovým zážitkům, které jiným způsobem potlačily sebevědomí, rozvahu každodenního života, takže člověk byl oddán jiným mocnostem. Byl jaksi mimo sebe, jakoby v extázi, a pak říkal věci, které se vztahovaly přímo na budoucnost nebo od naslouchajících kněží nebo mudrců byly vykládány tak, že měly vztah k budoucnosti. Ihned se tu vynoří obraz Pythie, prorokyně v Delfách, která byla výpary unikajícími ze štěrbin v zemi uvedena do jiného duševního stavu, než je stav vědomí obyčejného života, a jež pak byla oddána mocnostem, na něž jinak nemyslela, a z takového stavu pak vyslovovala příslušné narážky. Toto je způsob prorokování, které nesouvisí s propočítáváním hvězdných konstelací a s hvězdopravectvím.

Stejně tak je každému známo prorokování ve starozákonním národě, které může být dnešní osvětou jako prorokování zpochybňováno, jež však, máli být charakterizováno především s ohledem na svou zvláštnost, pokud vycházelo z úst těchto proroků, přinášelo nejen důležité výroky moudrosti, které pak udávaly tón tomu, co se dělo ve starozákonním národě, ale také přinášely své výpovědi předvídající budoucnost. Přece však toto prorokování, tak jako astrologie patnáctého a šestnáctého století, nedává předpovědi z hvězdného světa, z hvězdných konstelací. Ale tu opět pozorujeme, jak buď zvláštními vlohami dotyčných osobností, nebo askezí a určitými cvičeními a tak dále, si tito proroci osvojili jiný stav vědomí než stav vědomí ostatního lidstva. Tímto stavem byli vytrženi z každodenního života a nemohli posoudit obyčejný život. Za to však je vidíme nahlížet do velkých souvislostí jejich národa, vidíme je, jak pociťovali štěstí a neštěstí jejich lidu. Tím, že prožívali jakoby něco nadlidského, co přesahovalo jednotlivé lidské zájmy, vynaňovali svou duši z bezprostředního vědomí tak, jakoby z nich mluvil sám Bůh Jahve. Jejich náznaky se jeví tak moudré, jako kdyby sám Jahve chtěl lidu zvěstovat, co má lid konat a co jsou budoucí osudy národa. Uvážíme-li to, musí se nám to jevit, jako kdyby způsob prorokování, jak se s ním setkáváme na závěr středověku před svítáním novější vědy, byl jen zvláštním případem a jako kdyby prorokování bylo obsáhlou oblastí, která vždy nějak souvisí s určitými zvláštními duševními stavy, kterých člověk dosáhne teprve tehdy, když se uvolní od své osobnosti. Ovšem musíme říci, že astrologické prorokování se stěží dá ještě poznat jako takové umění, kterým se člověk uvolní od své osobnosti. Astrolog, který totiž dostane datum narození nějakého člověka, pátrá nyní podle tohoto data narození, jak áje konstelace v této hodině, jaké souhvězdí vychází právě nad horizont, jaká je v hodině narození konstelace druhých hvězd k souhvězdí a z toho vypočítává, jaký bude další průběh hvězdných konstelací během života tohoto člověka. A podle určitých představ, které byly vytvořeny o příznivém nebo nepříznivém vlivu určitých hvězd a hvězdných konstelací na lidský život, podle výpočtů předpovídá, co by nastalo v životě nějakého člověka nebo národa. Takový astrolog se nám stěží jeví významnější než takové osobnosti jako starý židovský prorok nebo řecké prorokyně, nebo vůbec staří proroci, kteří vystoupili z obyčejného vědomí a prorokovali budoucnost v extázi jen z vědění čerpaného z nadsmyslna. Co u těchto astrologických prococtví dnešním lidem nejvíc vadí, pokud se počítají k osvícené části našich vzdělanců, je to, že se těžko může poznat, co má společného běh hvězd a konstelace hvězd s tím, co se děje v životě člověka, v životě národa nebo ve sledu časových událostí zde na zemi. A protože je pohled dnešního poznání za

měřen na něco úplně jiného než na takové souvislosti, tak se nevěnuje žádný zvláštní zájem ani tomu, co v dobách, kdy se i osvěcená věda jevila jako slučitelná s astrologickým prorokováním, především jako něco určitého, jako něco reálného.

Tón udávající velký badatel a učenec Kepler objevil nejen tzv. keplerovské zákony. Byl nejen jedním z největších astronomů všech dob, ale věnoval se také astrologickému prorokování. A v jeho době, krátce před tím a krátce potom, najdeme četné opravdu osvěcené duchy, kteří byli stoupenci téhož umění a kteří ze svého hlediska, když všechno uvážíme objektivně, nemohli vůbec jinak než brát toto prorocké umění, tato prorocká poznání tak vážně, jako berou vážně a důstojně naši dnešní současníci odpovídajícím způsobem nějaké vědecké odvětví. Dá se totiž snadno říci, že jakákoli předpověď, která byla učiněna například při narození nějakého člověka, jež byla získána z hvězdných konstelací a potvrdila se na životě tohoto člověka, že tato souvislost konstelací s životem člověka přece jen spočívá na jakési náhodě. Ovšem v nekonečně velkém počtu případů se musí přiznat, že překvapivost dojmu, kterou můžeme mít z potvrzení astrologických předpovědí, spočívá prostě v tom, že člověk je překvapen výskytem takové předpovědi a zapamatuje si, co souhlasí, a zapomene na to, co nenastalo. V určitém ohledu má ovšem úplně pravdu řecký ateista, který jednou dorazil se svou lodí do jistého pobřežního města, kde na obětním místě byla zavěšena určitá znamení těch osobností, které na moři učinily slib, že zavěsí obětní znamení na obětišti, kdyby byly zachráněny při nějakém ztroskotání. Byla tu zavěšena četná obětní znamení. Nebylo žádných pochyb; všechna pocházela od těch, kteří byli zachráněni při nějakém ztroskotání lodi. Ale dotyčný řecký ateista usoudil, že pravda by se mohla vědět pouze tehdy, kdyby se zavěsila také znamení všech těch, kteří přes onen slib při ztroskotání lodi zahynuli. Tu by se pak ukázalo, z které strany bylo zavěšeno více znamení. Stejně tak by se také mohlo říci: Objektivní úsudek můžeme získat jen tehdy, kdyby se zaznamenaly nejen všechny došlé, ale i všechny nedošlé astrologické předpovědi. Avšak vůči takové představě, která je vždy možná, jeví se však mnohé předpovědi opět nanejvýš překvapivé. Protože nemohu předpokládat na těchto veřejných přednáškách důkladnou znalost všech duchovně-vědeckých podkladů, tak musí být poukázáno také na to, co může dát všeobecnému vědomí představu o tom, jakou hodnotu mají odpovídající záležitosti v oblastech, jimiž se tu zabýváme.

Největšímu skeptikovi se přece musí zdát překvapivé, když nastane například tato skutečnost: Valdštejn - abychom zůstali u známých osobností - se

obrábí na velkého Keplera - jehož jméno každý vědec může vyslovit jen s úctou - aby od něho získal svůj horoskop, to znamená výpověď o jeho budoucím životě, která se má najít ve hvězdách. Tento Valdštejnův horoskop byl zpracován s určitou opatrností. Nebyl sestaven tak, že Valdštejn v určitém věku napsal Keplerovi, že je tehdy a tehdy narozen a že si od něho přeje svůj horoskop. Ale stalo se to tak - tak hloupé totiž, jak se dnes věří, to přece jen nebylo - že byl vybrán prostředník, takže dotyčný, který měl pracovat na horoskopu, nevěděl, o kterou osobnost vlastně šlo. Bylo udáno pouze datum narození. Kepler tedy nevěděl, o koho se jednalo. Jen měl tenkrát Valdštejn už určitý počet zážitků za sebou; u nich také požadoval, aby byly poznamenány. A pak měl být vypracován záznam dalších zážitků, zážitků budoucnosti. Kepler vypracoval požadovaný horoskop. V něm Valdštejn shledal, jak je tomu u četných horoskopů, velkou shodu s mnoha svými zážitky. Pojal důvěru k horoskopu - je to proces, který se odehrál u mnoha lidí tehdejší doby - a podařilo se mu v mnoha případech si zařídit život tak podle smyslu určitých předpovědí. Jen musíme hned říci, že v uplynulém životě četné skutečnosti souhlasily, avšak mnohé také nesouhlasily. Stejně tak tomu bylo i s tím, co se vztahovalo na budoucnost. Bylo tomu tak u četných horoskopů. Tu se však v tehdejší době sledovala zvláštní věc, jež pozůstávala z toho, že se řeklo: Tu musí být v hodině narození něco nesprávného; a snad by mohl dotyčný astrolog hodinu narození poněkud poopravit. Něco takového udělal i Valdštejn. Požádal Keplera, aby Kepler hodinu narození opravil; šlo přitom jen o něco naprosto nepatrného; tím vyšla správnější data, která nyní lépe souhlasila. Vůči tomu musí však být řečeno, že Kepler byl naprosto čestný člověk. Vůbec nedělal rád něco podobného, jako opravovat hodinu narození. Z dopisu, který tenkrát Kepler napsal Valdštejnovi, lze vycítit, že to neučinil rád. Nemohl doporučovat takový postup, neboť když se něco podobného provede, mohlo by se tímto způsobem zjistit všechno možné. Přece však se podrobil tomuto Valdštejnovu požadavku - bylo to v roce 1625 - a také pak opět podal údaje o budoucím životě Valdštejnově. Obzvláště mu řekl, že podle nynějšího výkladu hvězdných souvislostí byly hvězdné konstelace pro Valdštejna v roce 1634 mimořádně nepříznivé. K tomu ještě připojil, že nyní, kdy ještě zbývá mnoho času, to může předpovědět, neboť i kdyby se Valdštejn rozčilil, tak přece vzrušení do doby, kdy nastanou tyto nepříznivé poměry už pomine, avšak že nevěří, že by to bylo nebezpečné pro to, co by Valdštejn konal. Bylo to předpověděno na březen 1634. A hle: několik týdnů před tímto datem dostavily se příčiny, které vedly k zavraždění Valdštejna. To jsou věci, které mohou přece jen alespoň zarazit.

Vezměme však jiné příklady, a to nikoli z řad druhořadých astrologů, ale takové, které se týkají osvícených duchů. Tu musíme připomenout mimořádně osvícenou osobnost v této oblasti; mám na mysli Michela Nostradama. Nostradamus byl významným lékařem, který také mezi jiným působil mimořádně úspěšně při morových epidemiích. Byl hluboce uctíván právě pro nesobecký způsob, jakým se oddával svému lékařskému povolání. Je však také známo, že se ze svého lékařského povolání uchýlil do ústraní v Salonu. Tu nepozoroval jako Kepler nebo jiní hvězdáři hvězdy, ale měl ve svém domě zvláštní místnost. Z této místnosti - jak to vyplývá z jeho vlastních údajů - pozoroval hvězdy jen tak, jak se jevíly pohledu, nikoli tak, že by se zabýval zvláštními matematickými výpočty; ale pouze tak, co mohou sledovat mysl, duše a imaginace, když se vystaví zázrakům nočního hvězdného nebe. Mnoho hodin, hodin plných vroucnosti a zbožnosti, strávil Nostradamus v této zvláštní komoře, která skýtala nejvolnější výhled do všech stran na hvězdnou oblohu. Máme od něho nejen jednotlivé předpovědi, ale celou dlouhou sérii nejčtetnějších předpovědí o budoucích událostech, k nimž došlo nejzvláštnějším způsobem. Takže jmenovaný historik Kemmerich byl uveden v úžas a ještě po dlouhé době nedal na Nostradamovy předpovědi dopustit. Nostradamus vystoupil nejprve s několika předpověďmi. Přirozeně byl ve své době nejprve vysmíván, neboť nemohl ani poukázat na nějaké astrologické výpočty. Bylo mu, jako kdyby se mu pohledem na hvězdy ukázala v podivuhodných obrazech, imaginacích budoucnost. Na příklad jako kdyby mu ve velkém obraze vyvstal výsledek bitvy u Gravelingu v roce 1558, kterou Francouzi prohráli s velkými ztrátami. Jiná předpověď pro rok 1559 se týkala toho, že král Jindřich II. z Francie měl padnout v souboji, jak pravil Nostradamus. Lidé se tomu smáli. Královna sama se smála a domnívala se, že na tom se může nejsnáze vidět, nakolik je to věrohodné, neboť král je nad souboje povznesený. Ale hle: Při turnaji padl král v předpověděném roce. A mohli bychom uvést mnoho věcí, ke kterým došlo teprve později, a které, když jsou vyloženy odpovídajícím způsobem, mohou být nazvány splněné předpovědi Nostradamovy.

Dále máme jiného osvíceného ducha šestnáctého století, jenž má opět velký význam jako astronom: Tycho de Brahe. Dnešní svět zná astronoma stěží jinak než že přijal jen z poloviny kopernikánský světový názor. Kdo však zná jeho život přesněji, ten ví, co udělal Tycho de Brahe například pro vypracování hvězdných map, jak vynikajícím způsobem vylepšil tehdy existující hvězdné mapy, protože byl na svou dobu astronomem stěžejního významu, objevil nové hvězdy a tak dále. Avšak Tycho de Brahe byl zároveň



člověk, který byl hluboce proniknut tím, že nejen fyzické poměry země souvisí s celým vesmírem, ale že i to, co lidé prožívají duchovně, souvisí s událostmi velkého vesmíru. Tycho de Brahe nebyl jen velkým astronomem, který pozoroval hvězdy, ale vztahoval procesy na nebi na procesy v lidském životě. Bylo ovšem překvapivé, že Tycho de Brahe už jako dvacetiletý člověk, když přišel do Rostocku, předpověděl tenkrát smrt sultána Solimana, která sice nenastala zcela přesně na den, ale došlo k ní jen s malou nepřesností. Byl to nepřesný údaj, ale údaj, proti němuž se možná právě historik nemůže vzepřít. Kdyby se totiž už chtělo lhát, mohlo by se říci, že by se dalo lhát polovičatě a nezamíchal by se rozdíl několika dní do výsledku.

Nato si dal dánský král vypracovat od Tychona de Brahe horoskop pro své tři syny. Pro syna Christiana horoskop souhlasil, méně souhlasil pro druhého syna Ulricha. Avšak podivuhodnou předpověď podal Tycho de Brahe o třetím synu Janovi, která je vyjádřena a převzata z chodu hvězd. Celá konstelace, všechno, co pro vévodu Jana mohlo být pozorováno, bylo to, že je a musí zůstat křehkým člověkem, který bude moci stěží dosáhnout vysokého věku. Protože hodina narození nebyla zcela jistá, dospěl Tycho de Brahe ke svému údaji dokonce velmi opatrně: Možná že zemře v osmnáctém, snad v devatenáctém roce; neboť tu nastávají zcela zvláště nepříznivé konstelace. Nechám nerozhodnuto, zda tak učinil z určitého ohledu na rodiče nebo z jiného důvodu, neboť napsal, že by ovšem bylo možné, že tato strašná konstelace se vztahem na osmnáctý nebo devatenáctý rok života vévody Jana může být překonána; pak by byl Bůh jeho ochráncem. Ale musíme si ujasnit, že tyto poměry tu byly. Jan měl především mimořádně nepříznivou konstelaci s Marsem a že byl proto v raném mládí vystaven válečným zápletkám. Avšak protože ve vztahu k této konstelaci se ještě příznivě nachází Venuše nad Marsem, tak by se mohlo doufat, že tuto dobu překoná. Avšak pak by právě s osmnáctým - devatenáctým rokem přišla ona nepříznivá, nebezpečná konstelace, která je vyvolána Saturnem, Janovi nepřátelským, a která ukazuje, že je vystaven „velké, melancholické“ nemoci, která musí přijít obzvláště z příslušného neobvyklého okolí, do něhož tento člověk bude zasazen.

Jak probíhal život vévody Jana? Jako mladý muž byl zapleten do tehdejších politických vztahů. Byl poslán do války a zúčastnil se bitvy u Ostende a v návaznosti na to potom - to Tycho de Brahe obzvláště předpovídal - prožil velké námořní bouře. Málem zahynul. Pak byla navázána jednání sprátené strany o sňatku vévody Jana s dcerou carovou; a on sám byl z tohoto důvodu povolán zpět do Dánska. To mohl Tycho de Brahe vyložit tak, že Mars tvrdě zasáhl vévodu. Zápletky pocházející z nepříznivých vlivů Marsu však

byly zadrženy vlivy, které přicházely od Venuše, jež je ochrankyni milostných vztahů, takže Venuše chránila především vévodu Jana. Pak však přišel v jeho osmnáctém - devatenáctém roce nepřátelský vliv Saturnu. Byl poslán do Moskvy. Přišel až do Petrohradu. Můžeme si udělat představu o tom, v jaké náladě pohlížel dánský dvůr na mladého vévodu. Probíhaly všechny přípravy ke svatbě. Každou hodinu se očekávala zpráva o uskutečnění tohoto spojení. Místo toho přišlo nejprve hlášení, že se svatba zdržela, pak přišly zprávy o vévodově onemocnění a nakonec zpráva o jeho smrti.

Takové věci působily na současníky překvapivě. Ze však takové věci musí působit překvapivě na pozdější generace, se přece nedá popřít. A konečně je také pravda, že světové dějiny milují občas humor. Jako například to, jak v jiné oblasti dopadl onen profesor, který tvrdil, že ženský mozek váží méně než mozek mužský, a u něhož pak vyšlo najevo, když po jeho smrti byl jeho mozek zvážen, že váží nesmírně málo, takže padl za oběť humorné hře ducha světa. Tak se vedlo i Pico von Mirandolovi, jemuž byl sestaven horoskop. Bylo mu řečeno, že je mu Mars obzvláště nepříznivý, že mu přinese velké neštěstí. Byl protivníkem všech podobných prorocství. Tycho de Brahe mu ještě dokázal, že všechno co proti hvězdopřevectví namítal, je nesprávné. Zemřel přesně v tom roce, pro který byl udán nepříznivý vliv Marsu.

Tak bychom mohli uvést četné příklady a mohli bychom získat přesvědčení, že ovšem v určitém smyslu je snadné mnohé proti tomu nebo onomu údaji namítnout. Ovšem musí se brát vážně, co namítal velmi významný dnešní astronom, kterého je nutno mimořádně ctít zvláště pro jeho humanitní úsilí, proti tomu, co všechno se může tvrdit pro splnění Valdštejnovy smrti podle Keplerova horoskopu. Musí se přiznat, že je nutno brát vážně, když Friedrich Wilhelm Fórster proti tomu namítá: Valdštejn znal tuto skutečnost. Tu se přiblížil dotyčný rok a když si vzpomněl na svůj horoskop, nezasáhl správně, jak by to byl jinak udělal, a tímto způsobem si sám přivodil nešťastný konec. Takové věci se budou moci namítat stále. Na druhé straně se však musí přece jen uvážít, když se může vůbec dát na vědecké důkazy u vnějších faktů, pak naprosto i pro dnešní dobu stačí ony údaje pro stanovení vědeckých skutečností, které - řekněme - nevyžadují žádné ostřejší důkazy. Mnohé věci by mohly být naprosto problematické, avšak neměli bychom se proto uzavírat tomu, že pečlivé srovnávání minulých životních údajů, přičemž jsme měli co dělat s údaji, které bylo možno získat z hvězd, vedlo k důvěře k tomu, co se mělo udát teprve v nadcházejících dobách. U všeho, co selhalo, myslelo se na to, co selhalo a neodkryly se překvapivé souvislosti; ale nepřijalo se to však naprosto nekriticky. Jakousi kritiku moh

li už lidé tehdejší doby také použít a také ji možná u mnohých věcí opravdu hojně používali.

Ať se jakkoli o těchto věcech přemýšlí, chtěl jsem uvést z několika příkladů ty nejpřekvapivější, abych ukázal, že i ve sféře dnešní vědy je možné metodami dnešní vědy mluvit vážně o těchto věcech. A dokonce i když vezmeme to, co se staví proti tomu, tak by se muselo přece nejméně přiznat jedno, i kdybychom se stavěli zcela odmítavě proti tomu, že důvody, pro něž osvícení duchové doby poměrně nedávné na těchto věcech lpěli, nejsou důvody špatné, ale člověka důstojné, dobré důvody. Takže si musíme říci, i kdybychom sami ty důvody odmítali: Tato fakta působila v oné době na osvícené duchy tak, že bylo pozorováno, jak tito duchové, nehledě vůbec k podrobnostem, věřili na souvislost toho, co se děje v jednotlivém lidském životě a v životě národů, s věcmi, které se odehrávají ve velkém světě, ve světovém prostoru. Na tuto souvislost makrokosmu, velkého světa, s mikrokosmem, malým světem, tito lidé věřili.

V co, v podstatě vzato, věřili? Věřili tomu, že tento lidský život na zemi, jak se odehrává, není pouze chaotický proud událostí, ale že v těchto událostech panuje zákonitost, že stejně tak, jako existuje cyklická zákonitost v nebeských událostech, tak také určitá cyklická zákonitost, určitý rytmus probíhá v lidských a pozemských poměrech. Abychom se mohli dorozumět o tom, co je míněno, budiž poukázáno na několik skutečností, které se opravdu, když chceme pozorovat, stejně tak mohou stát předmětem zkušenosti, jako jsou jím dnes nejpřísnější skutečností vědecké chemie nebo fyziky. Jen se musíme pustit v odpovídajících odvětvích do pozorování.

Dejme tomu, že sledujeme nějakou zvláštní skutečnost, která se odehrává v lidském životě během dětství. Kdo lidskou bytost pozoruje tak, že se zaměří na delší časové úseky, vypátrá pozoruhodné souvislosti. Tu vyplyne pozoruhodná souvislost mezi nejranějším dětským životem a nejpozdnějším stářím. Takže - i když obráceně - můžeme zpozorovat naprosto přesně souvislost mezi tím, co člověk prožívá v podvečer svého života, a tím, co prodělal v mládí. Pak budeme moci říci: Jestliže jsme například v mládí prodělali vzrušení ze zvláštních stavů úzkosti, pak se může stát, že možná toho zůstaneme ušetřeni po celý svůj život; avšak posléze ve stáří se vyskytnou zvláštní věci, o nichž můžeme vědět, že máme hledat jejich příčinu ve stavech úzkosti nejranějšího dětství. Pak existují opět souvislosti mezi mladistvým věkem a dobou, která předchází stařeckému věku. Život se odehrává v kruzích. Můžeme jít ještě dále. Například, dejme tomu, že někdo ve svém osmnáctém roce byl vytržen ze svého dosavadního běhu života. Možná, že

do té doby mohl studovat, v osmnáctém roce byl ze svého studia vytržen a musel se pak stát kupcem, možná protože jeho otec přišel o majetek a tak dále. Tu by mohlo vyjít najevo, že dotyčný se nejprve ve svém povolání necítí vůbec nešťastný. Vidíme však, že po několika letech nastávají v životě zcela zvláštní potíže. Vedeme-li takového člověka moudře, chceme-li mu pomoci přes určité potíže, pak nemůžeme použít nějaké všeobecné abstraktní zásady, ale musí nám být jasno, že zatímco on byl v osmnácti letech vytržen ze svých životních poměrů a ve čtyřiašedesáti letech má zvláštní duševní potíže, takže tedy o šest let později vznikly potíže. Šest let předtím, tedy asi ve dvanáctém roce najdeme v duševním životě dotyčného člověka nějaké procesy, které podmiňují potíže, jež nám tedy popravdě vysvětlí, co se odehrálo ve dvaceti čtyřech letech: Šest let předtím, šest let potom; změna povolání je uprostřed. Jako u kyvadla, které se vychyluje doprava a doleva. Ve středu je bod, kde je poloha rovnováhy; v tomto případě je osmnáctý rok středem vůči výkyvu života. Co tu bylo předtím v životě, odehrává se tak, že příčina, jež se udála dříve, má svůj účinek tentýž počet let po tomto středu. Tak je tomu s celým lidským životem.

Lidský život neprobíhá nepravidelně, ale určitým způsobem pravidelně a zákonitě. Jednotlivý člověk to nepotřebuje vědět. Ale v každém lidském životě je životní střed. A co je před tímto životním středem, mladistvý život, dětský život, nechá spočívat příčiny jakoby v klínu po sobě jdoucích událostí. A co potom se odehrálo určitý počet let před tímto středem života, ukazuje se ve svých účincích stejný počet let po něm. A tak jako je smrt protilehlým bodem narození, tak jsou události dětství příčinou pro události, které se sběhnou v letech, jež předcházejí smrti. Tak chápeme život.

Rozumově pochopíme život jen tehdy, když postupujeme nazpět tak, když například s ohledem na nějaký stav nemoci, který možná nastane ve čtyřiceti pěti letech, si vyhledáme životní střed, kdy člověk minul zvláštní krizi, a odtud počítáme zpět a najdeme událost, která se má k padesátému čtvrtému roku jako narození ke smrti, to znamená v určitém vztahu obráceně. Určitým způsobem jsou události v lidském životě také uspořádány tak, že se dají sledovat zákonitě. To neodporuje naší svobodě. Největší starostí lidí obvykle je, že takový zákonitý způsob průběhu lidské svévolnosti odporuje lidské svobodě. Tak však tomu není; tak se to může zdát jen neškolenému myšlení. Kdo například vloží ve svých patnácti letech do klínu času nějakou příčinu, jejíž účinek prožije v padesátém čtvrtém roce, ten se tím stejně tak málo zbavuje své svobody pro tento rok jako člověk, jenž si staví dům, který má být hotov v příštím roce, a pak se do něho nastěhuje. U přesného logic-

kého myšlení se nebude moci říci, že se zbavujeme své svobody, když se pak do domu nastěhujeme. U přesného logického myšlení se nebude moci říci, že se zbavujeme své svobody, když vytváříme příčiny pro pozdější události. To nemá se svobodou života přímo co dělat.

Stejně tak, jako existují cyklické souvislosti v jednotlivém lidském životě, stejně tak existují také pro život národů, a vůbec pro život na zemi. V dřívějších přednáškách se uvádělo, což má být ukázáno ještě později, že vývoj našeho lidstva na zemi rozdělujeme především pro naši bezprostřední kulturní epochu do po sobě následujících, nás se týkajících kulturních epoch, kulturních období. Máme kulturní období, které označujeme jako epochu, v níž se odehrála babylonsko-asyrsko-egyptsko-chaldejská kultura. Po ní následuje to období, které označujeme jako řecko-latinské, do něhož spadají všechny skutečné události řeckví a římanství. A pak máme dnešní období, které počítáme od zániku řeckví a římanství až do dnešní doby, a které, jak ukazují všechny příznaky doby, bude trvat ještě dlouho. Tak máme tři po sobě následující kulturní epochy.

Kdo sleduje pozorněji život národů v těchto třech po sobě následujících epochách, ten postřehne, že řecko-latinská doba byla životním středem lidstva. Proto také řecko-římská kultura má něco zvláštního, fascinujícího. To, jak se vyvíjejí řecké umění, řecký a římský státní útvar, co je římské právo a římské státnické umění a co je pojetí římského občana, je něco, co tu existuje jako jakýsi rovnovážný bod v proudech vývoje lidstva jež následují. Potom máme naše kulturní období, předtím období egyptsko-chaldejské. Podivuhodným způsobem může vnímat člověk, který pozoruje poměry do značné hloubky, jak se dnes opět odehrávají určité jevy egyptsko-chaldejského období, ovšem ve změněné podobě; přesto však jsou s nimi spřízněné. Takže tenkrát byly vloženy do vývoje příčiny, které se v současné době opět objevují. A pocítujeme jako zvláštní připomínku, že vznikají například nejen určité druhy lidské hygieny, způsob mytí ve starém Egyptě a nyní opět, i když v jiné podobě, ale také určité druhy postoje k životu. Vznikají tak, že pozorujeme: To, co ve starém Egyptě bylo založeno jako příčina, se dnes objevuje ve svých účincích. Ale jako bod klidu se mezi nimi objevuje řecko-římská kultura. A opět egyptsko-chaldejskou kulturu předchází kultura, kterou označujeme jako kultura praperská. Podle zákona cyklického vývoje lze potom v předtuše doufat, že stejně tak, jako se egyptsko-chaldejská doba opakuje v našem kulturním cyklu, bude se praperské období opakovat v tom období, které bude následovat po období našem. Neustálá zákonitost v průběhu lidského vývoje! Nikoli nepravidelnost, nikoli chaos,

ale také ne taková zákonitost, jak se často domnívají dnešní historikové. Tak se hledají příčiny všeho, co se dnes děje v bezprostředně předcházející době, příčiny událostí nejbližší minulosti opět v předcházejícím čase a tak dále, takže se konstruuje řetěz událostí, kde jedno neustále následuje za druhým. Avšak při přesnějším pozorování tomu tak není. Vycházejí najevo oběhy, křížení, takže něco, co zde bylo dříve, zůstává nějakou dobu skryto a později opět vystupuje. Co tu bylo ještě dříve, nastává ještě později a tak dále. To může již vyplynout z vnějšího pozorování vývoje lidstva.

Pro toho, kdo byl přítomen na posledních dvou přednáškách a kdo také proniká do průběhu vývoje lidstva, vychází najevo ještě mnoho dalšího. Také ještě ve skutečnosti existuje hluboká duchovní zákonitost v proudu dění, v proudu vývoje. A v okamžiku, kdy člověk pronikne k jistému prohloubení svého duševního života, jak to již bylo charakterizováno, pronikne také ke zření hlubších vnitřních souvislostí. A i když je pravdou, že nic nelze tak snadno posuzovat mylněji, než to, co patří do této oblasti, že se to může dokonce snadno dostat do blízkosti šarlatánství, možná i podvodu a toho, co vychází vstříc nemorálním lidským pudům a instinktům, tak přece je pravdou to, že člověk je s to vyloučit osobní prvky a oživit vnitřní skryté duchovní síly, takže nevyvíjí už jen to, co zná ze svého okolí, na co si vzpomíná jako na svůj vlastní život a na život svých nejbližších, ale že se osvobodí ode všeho, co je jeho osobním, jeho smyslovým nazíráním. Jestliže člověk, jak je to líčeno v první a druhé přednášce, natolik vystoupí ze své osobnosti a uvědomí si, že jsou v něm ještě vyšší síly, které potřebují být vyvinuty pouze odpovídajícími cvičeními, která již byla charakterizována a mají být charakterizována dále, a když člověk takovými cvičeními vyvolá na povrch síly ležící hlouběji, pak to někdy také prozradí hlouběji tkvící příčiny, když se v lidském životě něco stane, a člověk potom tuší, že všechno, co se během doby děje, tak nebo tak vrhá účinky do budoucnosti. To je zákon, s nímž se setkáváme i prostřednictvím duchovní vědy. Vše, co se děje i v duchovní oblasti, nerozplyne se jen tak v proudu bytí, ale má to i své účinky a my musíme hledat zákon, podle něhož se tyto účinky objevují v pozdějších obdobích. Tímto poznáním se dostaneme také k tomu, že vůbec uznáme, že tento život mezi zrozením a smrtí obsahuje také příčiny pro návrat naší individuality na zem, takže pro účinky v příštím životě se ukazují příčiny v životě nynějším.

Jako je poznání účinků karmy výsledkem pochopení, jak příčiny spočívají v lůně času a opět se objevují proměněny jako účinky, tak jako je tento zákon výsledkem tohoto poznání, tak bylo v podstatě vzato i všemi lidmi, kteří brali prorokování vážně, nebo se jím zabývali, jako pochopení, jako základ

ní nálada jejich duše, že ve vývoji lidského života existují zákony a že duše může probudit síly, které jsou schopné do těchto zákonů proniknout. Duše však potřebuje především záchytné body. Celý svět ve svých skutečnostech souvisí. Jako je člověk ve svém fyzickém životě závislý na větru a na počasí, tak je nutno alespoň předpokládat, i když nemáme v jednotlivostech vůbec jasno, že všechno, co nás obklopuje, určitým způsobem souvisí. I když v těchto souvislostech také nehledáme přírodní zákony po způsobu dnešních přírodních zákonů, tak přece jen můžeme z toho, co se nám objevuje v konstelacích hvězd vyvodit něco, co v nás může vyvolat myšlenku: Tam venku pozorujeme harmonie, které v nás mohou vyvolat podobné harmonie, podobné rytmy, podle nichž probíhá lidský život.

Pak vedou jiné úvahy k jednotlivostem. Uved'me především toto: Máme, když pozorujeme přesně lidský život, jak se můžeme dočíst ve spisku Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy, rozlišitelná následující období: První léta člověka až k výměně zubů, potom další léta až k pohlavní zralosti, pak léta až k jedenadvacátému roku, pak opět až k roku osmadvacátému. Tato sedmiletá období v lidském životě nám ukazují, že jsou ve svém charakteru odlišná. Vyskytují se nové druhy schopností, když nastanou tato období. Jsme-li schopni se tím zabývat, pak se nám ukazuje naprosto jasně, že v lidském životě existuje rytmický postup, který určitým způsobem může být znovu nalezen na hvězdné obloze. Je podivuhodné, když někdo pozoruje život z tohoto hlediska. Musíme pozorovat objektivně, klidně, bez fanatismu a nepřátelství. Pak zjistíme, že kolem osmadvacátého roku se v duši odehrává něco, co určitým způsobem se ve skutečnosti pro mnoho lidí odehrává tak, že se dá říci: Po čtyřikrát sedmi letech života dospělo něco důležitého k závěru. Čtyřikrát sedm let života - přibližně dvacet osm let - i když ne úplně přesně, to je také doba, kterou potřebuje Saturn ke svému oběhu. Během této oběžné doby projde dráhou, která se skládá ze čtyř částí, projde tedy všemi znameními zverokruhu, a tak jeho oběh určitým způsobem opravdu obrazně odpovídá průběhu lidského života od narození až do osmadvacátého roku života. A můžeme to opět dělit dále, když rozdělíme těchto dvacet osm let na období, z nichž každé trvá sedm let, jako dělíme kruh na čtyři části. Tu pozorujeme, jak ve skutečnosti je v oběhu jedné hvězdy pro velký kosmický prostor dáno něco, co se podobným způsobem ukazuje v lidském životě. Podobně se může ukázat pro jiné události, jež probíhají na nebi, rytmičnost v lidském životě. Až bude jednou prostudována a dále rozvinuta nauka berlínského lékaře Fliesse o nádherné řadě zrození a smrtí, na kterou se dnes málo dbá a která je mimořádně duchaplná, aleje teprve na po

čátku, tak se uvidí, jak jsou zrození a smrti v životě lidstva rytmické. Ale to vseje dnes teprve v počátcích vědeckých průzkumů. Až bude nalezen vztah chodu hvězd k lidskému životu, pak se přijde na to, že není zapotřebí nic jiného než dívat se na chod hvězd jako na nebeské hodiny a na lidský život jako na rytmus, který probíhá o sobě, ale přece se dá určit v určitém vztahu ke hvězdám. Můžeme si utvořit představu o tom, že lidský život probíhá s vnitřní příbuzností v podobném rytmu, i když v přírodovědeckém smyslu nehledáme příčiny ve hvězdách. Když například často ráno vyjdeme přede dveře, nebo se podíváme z okna, a pak v tutéž dobu vždy jde kolem nějaký člověk, o němž víme, že jde do úřadu nebo podobně, podíváme se na hodiny a víme, že každý den v tuto určitou dobu kráčí dotyčný člověk kolem nás. Je tedy nepodložené, jestliže se jednou zaměříme na hodiny, když to víme, a řekneme: Jestliže ručičky hodin stojí, můžeme očekávat, že tento člověk půjde okolo? Jsou ručičky hodin příčinou, jsou určující pro člověka, který jde okolo? Příčiny tkví úplně někde jinde. Ale pro určitý rytmus se můžeme domnívat, že během této určité doby dotyčný venku půjde okolo. Tak není zapotřebí hledat příčiny ve hvězdách. Tak můžeme ve hvězdách vidět světové hodiny, které udávají rytmus, podle něhož se odehrává i život lidí a národů.

Tyto poznatky, poskytnou už i dnes důležitá hlediska pro pozorování života. Duchovní věda má na tyto hlubší souvislosti poukázat, protože může pracovat s mnohem hlubšími prostředky. Nyní také pochopíme, proč Tycho de Brahe, Kepler a jiní postupovali jako matematici; nejvíce Kepler, Tycho de Brahe už méně. Kdo se totiž vžije do zvláštního duševního života Tychona de Brahe, ten zjistí, že nebyl vůbec příliš vzdálen od duševního života Nostradamova. Avšak u Nostradama zřetelně pozorujeme, že nepotřebuje počítat; sedí ve své nahoře otevřené komoře a nechává na sebe působit hvězdný prostor. Ze má tomu odpovídající schopnosti, to připisuje zvláště příznivým dědičným vztahům jeho organismu, který mu neklade žádné překážky. Pak však potřebuje ještě něco jiného, jak říká: Tichou, klidnou duši, která eliminuje všechno, co ho jinak v životě obklopovalo, která vzdaluje všechny myšlenky a hnutí, především všechny starosti, vzrušení a zármutky obyčejného života, všechny vzpomínky na denní život. Duše musí být vůči svým hvězdám čistá a svobodná. Pak v ní vyvstane - v Nostradamově duchu - je to vidět duchovně naprosto přesně - v obrazech to, co zvěstuje. Vidí to před sebou jako v obrazech, jako ve scénách. A kdyby se vyjadřoval v astronomických výrazech a kdyby předpovídal lidský osud a například říkal, že Saturn je škodlivý, nebo že Mars je škodlivý, tu by nemyslíl při předpovědích osudu



přímo na fyzický Saturn nebo na fyzický Mars na obloze, ale myslil by: Tento muž má válečný charakter; má válečný temperament, zároveň však má v sobě něco melancholického, co ho může vystavovat určitým chmurným náladám, které mohou vstoupit až do tělesnosti. To vidí. To nechá spolupůsobit v duchu. A tu mu potom vznikne obraz budoucích událostí v životě dotyčného člověka. Tu spolupůsobí sklon k melancholii a válečná nálada člověka - Saturn a Mars. To jsou jen symboly. Řekne-li Saturn a Mars, tak chce říci, že v člověku je něco, co ho přibližuje k tomu, co se mu jeví jako scéna, jako obraz, co však lze srovnat s opozičním nebo konjunkčním postavením Marsu a Saturnu na obloze. To však je jen obrazovým prostředkem, symbolem toho, co chce říci. Pro Nostradama vyvolává pozorování harmonie hvězd náladu věšteckého daru, což mu umožňuje, aby nahlédl do duší hlouběji, než je normálně schopen.

To tedy znamená, že v něm vidíme člověka, jenž může probudit specifickým chováním vnitřní síly lidské duše, které jinak skrytě spočívají v člověku. Proto je to nálada zbožnosti a úcty k Božství, kterou v sobě vyvolává, když se úplně vyloučí starosti a obavy a také se ztratí náklonnost duše k vnějšímu světu. Zcela se zapomene, necítí se sám sebou a může pak říci, že v takových chvílích se potvrdí v jeho duši, co bylo vždy jeho heslem: Existuje Bůh, který tu promlouvá mými ústy. Je-li něco, co jsem schopen říci, co se tě týká, ó člověče, tak to ber jako zvěst tobě o milosti tvého božství! - Tato ústa k tomu patří! Jinak věštecký dar není pravý. Tato nálada pečuje předem o to, aby člověk, kterýji má, ji nezneužil v nemorálním nebo nějakém neušlechtilém smyslu.

U Tychona de Brahe vidíme jakýsi přechod mezi charakterem Nostradamovým a Keplerovým. Tycho de Brahe připadá člověku, jenž studuje jeho duši, jako někdo, kdo si z dřívějšího života vzpomíná na názory, které měl, např. jak v Řecku prorokoval. Žilo v něm něco jako v duši starého Řeka, který chtěl všude vidět světovou harmonii. To se mu stalo náladou. A byla v něm nálada, jako kdyby astronomické výpočty byly jen berlou, která poukazuje na to, že ve své duši nachází síly, jež v něm dávají vynořovat se obrazům z dřívějších příčin o událostech budoucnosti nebo minulosti. Kepler je již matematický duch, vědecky abstraktní duch v tom smyslu, jakými jsou duchové naší současnosti v ještě vyšší míře. Je proto už víceméně odkázán na pouhý výpočet, který přirozeně opět souhlasí, protože podle zkušeností, které byly dosaženy jasnovidným způsobem, jsou nebeské konstelace seřizeny na lidský život. A astrologie se stává stále více pouhým výpočtem. Věštecký dar, jak ho měl ještě Nostradamus, se stále více ztrácel. Přechod bu

deme ještě sledovat v přednášce Od Paracelsa ke Goethovi. Věšteký dar vyklíčil jako abstraktní poznání, jako čisté, intelektuální astrologické prorokování. A můžeme říci: Když věšteký dar byl ještě pouze astrologickým prorokováním, byl už myšlen intelektuálně, rozumově.

Čím více jdeme nazpět, tím více shledáváme, že starým prorokům vzházelo ze základu jejich duše to, co měli sdělit o životě svých národů. Tak tomu bylo u židovských proroků. Byli bezprostředně oddáni velkým událostem svého národa. Byli spojeni se svým Bohem a byli osvobozeni od vlastní osobnosti a od osobních záležitostí. Mohli se také dívat na to, co jejich národ čekalo. Tak, jako dnes může vychovatel, jenž může předvídat, že se v dítěti utvářejí vlastnosti, jež se musí opakovat ve stáří, brát na to zřetel, tak se jeví židovskému proroku duše jeho národa jako celek. Co se zde v pravěku vyskytovalo jako příčiny, to se uložilo v jeho duši a působilo to tak, že vnímal účinky jako v nádherné předtuše. Jaký to však má význam pro lidský život, jaký smysl má toto prorokování?

Na to přijdeme, když si ujasníme, že existují velké osobnosti, jejichž prostřednictvím budeme vždy objasňovat dějinný běh událostí. I kdyby lidé vždy nejraději chtěli nivelizovat lidskou společnost, protože je nepřijemné, když nějaká osobnost obzvláště přečnívá ostatní, neboť dnes se vyžaduje rovnost ve vztahu ke všem skutečnostem. Obecně je tendence popírat, že jisté osobnosti mají více síly než druhé, tak přece jen v dějinném vývoji takové velké pokročilé vedoucí osobnosti existují. Jsou dvojí vůdcové v dějinách vývoje lidstva. Dnes to již došlo tak daleko, že největší událost lidského vývoje nebo největší události vůbec jsou posuzovány tak, jako by se nevztahovaly k nějaké osobnosti, ale jakoby samy vyrůstaly z ideí. Tak se dnes vyskytuje teologický směr, který se stále ještě nazývá křesťanský, který však říká, že není zapotřebí, aby Ježíš Kristus byl jednotlivý člověk. Jeden z těchto teologů dokonce řekl, když mu bylo odpovězeno, že přece světové dějiny tvoří lidé, že je to tak samozřejmé, jako že les se skládá ze stromů, ale že na tom nezáleží. Ale tak, jako stromy tvoří les, tak tvoří lidé světové dějiny. Nikdo nevyniká. Ale shoduje se něco takového jako výraz „Les se skládá ze stromů“ s tím, s čím se setkáváme v dějinách? Člověk se musí jen divit, jak se v tom málo vyjadřuje logika, neboť dotyčný se potřebuje zamyslet jen nad tím, že les je nutno posuzovat z hlediska činnosti člověka nebo mnoha lidí. Musí vzniknout otázka, zdali by les přece jen nemohl vzniknout tak, že se zasadila dvě nebo tři semena a z toho mohl vyrůst celý les. Zajisté, les se skládá ze stromů. Ale je přece jen nutné napřed vypátrat, zdali nepochází z jednoho nebo dvou zasazených semen. Tak je také nutno vypátrat v dějinách lidstva,

zdali události vývoje lidstva nepocházejí od toho nebo onoho jednotlivce, který oplodnil ostatní.

Kdo takto uvažuje o světových dějinách, přijde na to, že lidé, kteří vedou proud vývoje lidstva, mají nadprůměrné síly. Zdali tyto síly použijí v příznivém nebo nepříznivém smyslu, je jiná věc. Z těchto sil působí na své okolí. Přebytné síly, které člověk pro svou osobnost nepotřebuje, mohou se využít buď v činech, nebo v bezprostředních činech nemají žádné použití. U činorodých lidí vidíme, jak to, co člověk v sobě nese jako síly, se bezprostředně vyžívá v činech. Jsou však lidé, kteří mají předpoklad k tomu využít v činech i to, co mají jako síly, neboť se vždy naskytne překážka. Tu máme právě zajímavý případ Nostradama. Byl lékařem, židem, působícím zdárně svou činností; přinášel dobro mnoha lidem. Lidé však někdy nesnášejí, že někdo dělá dobro. Tak získal závistivce. Byl obviněn, že je kalvinista. Žid a kalvinista, to byly tenkrát dvě nepřijatelné vlastnosti a tak se stalo, že byl nucen stáhnout se z obětavé činnosti po celém světě, kterou vyvíjel jako lékař, a vzdát se svého povolání. Avšak nebyly nyní síly, kterých používal v této vzrušující činnosti, už v něm, když se stáhl zpět? Tytéž síly byly stále ještě v něm. Ve fyzice existuje zákon na zachování síly. Přenesme ho jen zdravým způsobem na duševní síly. U Nostradama bylo tomu tak, že jeho síly, když svou činnost skončil, se daly jinou cestou. Kdyby zůstal lékařem, neměly by v budoucnosti žádný jiný účinek. Nebo to není žádný účinek v budoucnosti, když se nějaký člověk vyléčí, zatímco by jinak možná zemřel? Nepokračujeme tu snad ve své činnosti do budoucnosti, v dalším průběhu událostí? Kde totiž je konec toho, co se tu vykonává jako činy? Proud činů pokračuje. Jestliže se stáhneme jako Nostradamus zpět z nějaké činnosti, tak je proud činů náhle přerušen. Už tu není. Síly však tu jsou. A síly, které zůstaly v duši, se přetvořily asi tak, že co by se možná jinak ukázalo jako nejuzdálenější účinky jeho činů v budoucnosti, se ukázalo jako věštecký dar a vynořovalo se před ním v obrazech. Jeho činy vidíme proměněny. Jinak tomu také není ani u jiných prorockých povah všech dob, ani u starých židovských proroků. Staří hebrejští proroci byli muži - ukazují to biblické dějiny - niterně spjatí se vším, co žilo jako síly v duši jejich národa, co plynulo v proudu času od minulosti do budoucnosti. Nebyli závislí na vlastní duši, na osobním životě. A nebyly to ani takové povahy, které se vyžívaly v činech. Zajisté však to byly takové osobnosti, které měly v sobě přebytné síly, jež vystupovaly tak jako síly Nostradama po své proměně. Proto se jim ukazovalo v mohutných snových obrazech, co by se jinak vyžilo jako činy. Věštecký dar je bez

prostředně spojen s touhou po činech. Ukazuje se jen jako metamorfóza touhy po činech sil přebytečných v duši.

Tak se věštecký dar naprosto neukazuje jako nepochopitelný, ale může se zcela zapojit do logického způsobu myšlení samotné přírodní vědy. Z toho však také vidíme, že právě takový věštecký dar nás vyvádí z bezprostřední přítomnosti. A všechno, co má působit mimo bezprostřední přítomnost, jak to může působit? Jen ten může působit mimo bezprostřední přítomnost, kdo má ideály. Ideály jsou však především něco abstraktního. Člověk šije stanoví a věří, že by mohly skutečně odpovídat naší současnosti. Kdo však chce působit z nadsmyslového světa a chce ztělesnit, co na něho působí z nadsmyslového světa, ten nepoužije abstraktní ideály, ale hledí proniknout k příčinám, které jsou v lůně času, a ptá se: Jak působí tyto příčiny v čase? Spoléhá nikoli na rozum, ale na svůj věštecký dar. Správné poznání minulosti, sledované nikoli rozumově, ale ukládá-li se do hlubších duševních sil, umožňuje vždy vynoření v duši obrazů budoucnosti, které tomu víceméně odpovídají. Tak je tomu i dnes. Tomu, kdo správně používá věštecký dar, když se ponoří do chodu vývoje lidstva pravěku, vyvstane obraz, jenž tu je jako konkrétní ideál, a vyjímá se asi tak, že si řekneme: Žijeme v době, kdy lidstvo je na přechodu. Určité síly, které dosud jen temně působily v duši, vystupují stále více. Určitě v nedaleké budoucnosti, jako dnes člověk vlastní mysl, rozum a fantazii, bude v duši vystupovat něco jiného, něco jako nová duševní síla, v níž se uplatní touha poznat nadsmyslový svět. Vidíme blížit se k duši něco jako nový smysl.

Avšak už dnes vidíme, jak tato nová duševní síla vzniká. Když povzbuzení tím, co se stalo v minulosti, na nás působí a vznikají obrazy toho, co se musí stát v budoucnosti, pak nemáme impulzy fanatika, ale impulzy, které působí z reality a říkají nám, proč děláme to nebo ono ve vztahu k duchovnímu vývoji přítomnosti. To je v podstatě vzato smysl veškerého prorokování. Ukazuje se, jak smysl prorokování může být dosažen také tehdy, když obrazy, které nastiňuje o budoucnosti nějaký věstec, nejsou úplně správné. Právě ten, kdo může pozorovat skryté síly lidské duše, ví, že možná vznikají naprosto špatné obrazy toho, co se má stát v budoucnosti. Ví však také, proč jsou nebo mohou být obrazy mnohoznačné, takže není vysloveno naprosto nic zvláštního ve vztahu k tomu, co se stalo, když řekneme: Ten udal to nebo ono, je to však mnohoznačné! Takové obrazy mohou být mnohoznačné. Na čem však záleží, je to, že v člověku existují takové impulzy, které se vztahují na celek, jenž vstupuje do budoucnosti, a působí na to, co je v člověku skryto, takže těmito impulzy jsou v člověku probouzeny

dřímající síly. Ať obrazy těchto proroctví více méně souhlasí; naprosto však mají souhlasit síly v člověku, impulzy, které jsou probuzeny; na tom záleží!

Tak lze hledat smysl prorokování méně v uspokojování zvědavosti, pokud jde o předpovídání budoucnosti, spíše než v roznění vědomí, že člověk si může být vůbec jist účinky příčin do budoucnosti. Ať jsou stinné stránky a podobně nezbytné, ale je třeba vědět, že tu jsou také dobré stránky prorokování a mají smysl pro lidský život. Člověk může vědět, že existuje lidský život i ve velkém, že se slepě nevžívá do dne, ale ani do budoucnosti, ale že si může sám stanovit své cíle, své impulzy ze světla poznání. Pravdu měl Goethe, který řekl tolik nádherného o světových zákonitostech, když napsal slova:

*„Kdo zná minulé, ten zná i budoucí; obojí se připojuje k dnešku jako něco dokonalého.“*

Říká to v krásném úsloví Předpovědí Bakise.

Vpodstatě netkví smysl prorokování tolik v tom, co uspokojuje zvědavost nebo touhu po poznání, ale v impulzech, které mohou působit do budoucnosti. Ajen protože v naší době je přeceňováno rozumové poznávání, které nezaněcuje impulzy vůle, stává se, že nechceme ani o prorokování nabýt objektivní úsudek. Ale duchovní věda přispěje k následujícímu poznání: Bylo hodně stinných stránek ve starém a novém prorokování. Ale v tomto prorokování - v úsilí, ve vědomí získat odkaz na průběh budoucnosti - spočívá důležité jádro, které není stvořeno pro poznání nebo pro zvědavost, ale jež je důležité jako oheň pro naši vůli. I lidé, kteří chtějí posuzovat všechno, co se v člověku děje, jen podle toho, zdali to můžeme pochopit střízlivě, rozumově, musí z takového náhledu do světových poměrů poznat, jak proroctví vychází ze směru vědění, které má za cíl podnícení rozvoje vůle. A když jsme nyní uvedli, co může být řečeno proti veškerému napadání prorokování, a dorozuměli jsme se o tom, co je jádrem a smyslem proroctví, můžeme určitým právem říci: V této oblasti je skryto hodně z těch věcí, o nichž si školní moudrost nechá jen snít.

Toto je pravda. Avšak právě ve světle takového poznání se současně ukáže mnoho skutečnosti. Rozumové poznatky, i když jsou správné, občas jsou prakticky úplně bezcenné, protože nemohou vyvinout impulzy vůle. Jako je pravdou, že je hodně toho, o čem si školní moudrost nechá jen snít, tak je na druhé straně pravdou, co vyplývá v odvětví rozšiřujícího se vědeckého, rozumového bádání, že mnohé z věcí na nebi a na zemi nelze postihnout.

Tyto poznatky se ztrácejí, nepřitahují za sebou nic, když od lidského vědění nepřecházejí k tomu, co nebylo jen na počátku, ale co je v současnosti a budoucnosti to nejdůležitější a nejvýznamnější: Lidské působení, lidský čin!